



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

3. An iactura rerum ordinis superioris excuset restitutionem faciendam
rerum ordinis inferioris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

Ab. 1. & noster Salmeron. tit. 16. in epist. 1. Ioann 3. d. 1. 8. & colligitur ex verbis Christi Matth. 25. punientis homines damnatione aeterna, eo quod egenibus veste, cibo, & potu non subue-

3 Sed obicitur aliquis textum in cap. 50. qu. 3. de furiis, ubi dicitur: Si quis ob necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, aut pecus, si reddiderit non cogitur ieiunare. Sentit ergo Pontifex non licere in necessitate surripere alienum, & surripere debere restituere. Hinc textus respondet: aliquis imponi penitentiam, quia excessit modum, & ordinem habendi eam rem: poterat enim forte illam obtinere petitione, & donatione, noluit nisi cum surripere, qui modus illicitus est, quando alia via subueniri necessitate potest: cum omnes teneantur suis necessitatibus providere ex rebus propriis si possint, non ex alienis. Ergo si potuit rem alienam donatione, vel alia via propriam habere, non potuit illam surripere, cum surripere, & alieni iuris usurpatione non fuerit necessaria. Haec tamen responsio non est firma. Nam cito concedamus surripientes in necessitate alienam excedere modum, & ordinem quem oblatore tenebantur, at tamen obligationem restituendi non videntur incurere, quia absolute sibi debitum suscipit, sicut si susceperit occulta compensatione a creditore quae ab ipso alia via recuperare possit. Quapropter glossa in supradicto textu respondet loqui Pontificem de patiente leuem necessitatem, non grauem. Deinde dicit non imponi penitentiam eo quod alienum suscepit, sed ex eo quod non restituit quod transacta necessitate suscipit, quod constat, siquidem per restitutionem a penitentia absoluitur. Adde illum canonem non esse ex Pontificibus, sed ex penitentiaria Theodorici, ac proinde non esse de illo multum curandum.

Secundo obicitur. Nemo tenetur elemosinam facere grauius egentem de necessariis sua viua, & statui, sed solum de superfluis: at raro superflua quis habet, cum omnia sua vel praesenti statui, vel alicui acquirendo necessaria sint. Ergo raro vel nunquam debitor excusari ab obligatione potest. Respondet necessitatem ad statum non consistere in indubilibus: bene D. Thom. 2. 2. qu. 6. ar. 6. & ibi Bannes d. 2. Nauarr. dicto cap. 1. de restitu. num. 3. 9. Sed iacritudinem habere ita ut ex parua quantitatis accretione, vel diminutione non censatur status nec auctus, nec diminutus. Non enim 50. aurei statum diuitis augent, aut diminuunt saltem notabiliter, & consequenter non sunt grauius pro statu necessaria: leuem autem iacturam ut graui proximi succurramus tenemur patri. Ergo tenemur ex charitate pauperi indigenti grauius elemosinam tribuere. Secundo in opinione D. Thom. dicto ar. 6. ad 2. ea necessaria esse ad statum quae sunt necessaria ad dotes filiorum, & ad occurrentes necessitates infirmitatum, famis, nuditatis, &c. quibus ut subueniamus non multa requiruntur, necessitates vero fingere, & casus fortuitos raro aut nunquam euentuos praecauere, & seruare diuitias ad illos, inter superflua status debent computari, & a fortiori quae deseruire tantum possunt ad altiore statum comparandum. Colligitur ergo quousque creditor diues est, & solutio non grauius eius statui praesenti conducit, grauius egentem a debito soluendo liberari.

4 Ad praedictam necessitatem reducitur periculum cadendi ab statu, si debita soluas. Ut si diues, aut mercator sis cogi debeas manibus laborare, si nobilibus famulorum obsequio priuari. Haec igitur causa interim dum durat obligationem soluendi suspendit, non tamen illam extinguit. Sicuti ex communi docet Syluest. restitutio 5. qu. 1. 3. & 4. Nauarr. cap. 17. numer. 69. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 4. n. 26. Less. cap. 16. num. 25. Tolet. de septem peccatis mort. cap. 39. Eman. Saa. verbo restitutio n. 27. Paul. Laym. lib. 4. sum. sect. 5. ar. 2. cap. 12. num. 2. Non enim aequitas postulat ut debitor restituendo grauius notabiliter in propriis bonis, vel leui incommodo creditoris consulatur. Ex quo fit si ad restitutionem centum necessarium sit assumere 200. debitorem interim excusari, ut tenent supradicti doctores. Quod verum est, siue debita sint ex dilecto, siue ex contractu, in quibuscumque enim debitis haec regula procedit, non esse obligatum debitorem restitutionem: cum maiori suo notabili detrimento quam sit creditoris commodum. Praedicta tamen necessitas debitum non extinguit, quia non facit pauperem cui elemosyna concedenda sit, sed periculum paupertatis inducit quod iustitiam est, ut debiti solutio suspendatur, non vero ut extinguatur.

5 Duae tamen conditiones requiruntur ut iactura status restitutionis obligationem suspendat: Prima ut status cuius iactura

Ferd. de Castro. de iur. & iur.

ram pari deberes si restitutionem praestares non fit male partus. Si enim latrocinis, vitiis, aliisque iniquis mediis statum acquisiuis, nullatenus a restitutione excusaris, quia tunc non cogeris iacturam aliquam priorum bonorum pari, sed cogeris aliena reddere, & statum iniquum deserere, alias qui semel furatus esset duo milia aureorum quibus suam domum ornasset, & statum vilem reliquisset, non teneretur restituere; quod est absurdum, cum haec esset occasio multiplicandi furta existimando postmodum restitutionis obligationem cessaturam. Quod si status partim iuste partim iniuste acquisitus est, ubi non sit obligatio illum integre deserendi, est tamen obligatio minuendi ea in parte qua iniuste fuerit acquisitus. Ut docuit Syluest. verbo restitutio 5. qu. 3. & 4. Nauarr. cap. 17. num. 62. Cordub. in sum. qu. 68. Bannes qu. 32. ar. 8. d. 2. Less. Nauarr. Laym. locis allegatis. Secunda conditio ne tua culpa in cas angustias redactus sis, nam si debita ludis, comestationibus, & ebrietatibus absumpsit, & ob hanc causam impotens es soluendo, teneris statum cito iuste acquisitum deserere. Ut bene Syluest. & Petr. Nauarr. locis allegatis, quia tua bona ratione iniuste absumptionis sunt obligata damnnum creditoris reparare. Non enim ex ea restitutione cogeris amplius expendere quam abtulisti, neque ea restitutio tui status iacturam facit, sed iniura mortuum bonorum absumptio. Neque equum est, ut velis aliena inique consumens tuum statum non soluendo conseruare.

6 Superest dicendum, an supradicta in hoc, & praecedenti paragrapho verum habeant cum creditor in eadem necessitate constituitur? Et quidem si creditor in eam necessitatem constituitur per ablationem rei, nullatenus tibi licet ab eo auferre, sed ablatum restituere debes, esto eius defectu in necessitate extremam sis conueniendus, cum enim aliqua res duobus est aequae necessaria, praesertim debet possidens, qui ius habet aduersus quemlibet alium, ne a sua possessione deturbetur, neue res tibi necessaria eripiat. Perinde enim esset eo casu rem alterius vitae necessitatem iusserit, ac illum occidere. At nemini licet alium directe occidere, ut se conseruet, ergo, &c.

Si autem creditor aliunde quam ex ablatione rei in necessitate extremam conueniatur, non teneris in eadem necessitate constituitus, re cuius habes dominium te priuare ut debitum reddas & necessitati illius succurras, quia eo casu melior est tua conditio, cum res quam possides tua sit non creditoris. Secus vero dicendum videtur, si res quam possides creditoris esset, cum in ea causa creditor innocens sit, & possessionem civilem illius rei habeat, quae possessio tuae possessioni naturali inique praeferenda est. Sicuti latius docuimus. tract. 6. de charitat. disp. 2. pari. 11.

7 Quoad grauem necessitatem attinet, si creditor tua culpa conueniendus est in eam necessitatem, eo quod ab illo rem quam possides abstuleris, teneris reddere, quia restitutio obligat damnnum creditoris cum aequali debitoris iactura reparare. Ut loco citato notauimus. Si vero sit aliunde in necessitatem grauem conueniendus, & res debita non extet in specie, probabilibus casibus te non esse obligatum eo casu restituere, quia non possides alienum, sed proprium, cum obligatione tamen reddendi cum commode possis. Verum si res in specie debita existat, neque tu prius in necessitatem grauem deuenisti, sed ipse prius vel aequae simul actu in necessitatem incidit, esto Less. lib. 2. cap. 16. d. 1. numer. 20. placeat te non esse obligatum restituere, communis tamen sententia contrarium astruit, ut videre est in Syluest. restitutio 5. qu. 3. 4. & 7. Nauarr. cap. 17. num. 59. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 44. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 12. num. 2. quia creditoris innocens possessio civilis tuae possessioni corporali inique praeferenda est. Excepi nisi tu prius in necessitatem incidisses, quia eo euentu iam iuste possides, & alienum retines, a quo iure ob necessitatem alterius superuenientem deturbari non debes.

§. III.

An iactura rerum ordinis superioris excuset restitutionem faciendam rerum ordinis inferioris.

- 1 Proponitur status questionis.
2 Si times ex solutione graue periculum peccandi tibi, vel alteri imminere, differre solutionem potes, dummodo graue in te creditoris damnnum non eueniat.
3 Ob iacturam grauem rerum superioris ordinis excusaris a debitis soluendis.
4 Proponuntur obiectiones.
5 Aequalis iactura in debitore, imo grauior quam damnnum illatum non excusat.
6 Ob iniustam veri criminis reuelationem non es obligatus vitam exponere, ut alicuius vitam redimas.

Bona alia sunt spiritualia animum spectantia ut virtutes, & earum actus, alia temporalia, quaeque sunt in triplici differentia; nimirum bona corporis, seu quae pertinent ad vitam, bona

bona fama, & honoris, & bona fortunæ. Quæstio igitur est, an cum iactura bonorum spiritualium temporalium restitutio facienda est, & cum iactura bonorum corporis restitutio famæ, & cum detrimento famæ restitutio diuitiarum? omittis variis sententiis.

2. Dicendum est, si times ex solutione graue periculum peccandi tibi, vel alijs quibus es obligatus imminere, eo quod existimes pressus necessitate in desperationem lapsurum, vel uxorem adulterium, filias stuprum, filios latrocinia commissuros, poteris differre solutionem, dummodo creditor inde graue damnum non obueniat. Quod docuit Ioan. Medin. *Cod. de restit. quest. 2. ad 2. Nauarr. cap. 17. num. 57. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 4. num. 30. Less. lib. 1. cap. 16. num. 21.* Morale namque periculum committendi peccatum, graue damnum est, & maioris considerationis quam grauis rei familiaris iactura. Si ergo propter grauem iacturam rei familiaris differre restitutionem potes, poteris ob vitandum graue periculum anime.

Dixi nisi inde creditori graue damnum eueniret, quia in eo euentu solutio differri non potest. periculum enim peccandi proprium, esto difficile, potes propria voluntate auertere. Si autem sit periculum uxoris vel filiorum ob illud vitandum, ne quis debitum cum graui debitoris iactura detinere, quia creditor non tenetur ei periculo ea iactura interueniente occurrere. At solum in eo euentu alienum detinere potes in quo creditor tenetur in tali detentione consentire.

Quod si dicas cum detrimento rerum superioris ordinis est restitutio ex obligatione facienda, ergo neque cum periculo salutis animæ propriæ, vel filiorum que sunt bona superioris ordinis quantumcumque damnum inde creditori accrescat? Respondeo rem ordinis inferioris te non aliter restituere cum iactura rerum superioris, quando ex salute inferioris hæc iactura necessario sequitur, aliaque via averti non potest. At periculum incidendi in peccatum potes pro tua voluntate auertere, neque ex debitorum solutione inferitur, sed ex tua, vel tuorum malitia, & passione qui pressus egestate desperatis, & in libidinem, & prostitutionem declinatis, cum id vitare possitis? Hoc igitur periculum, cum ex se peccatum non sit, nec malum animæ sed solum sit malum, quatenus tu vel tui inde sumis occasionem peccandi, est tenearis illud fugere, cum commodè possis, ita ut pro libito non te ei immisceas, at non teneris, nec potes fugere, cum graue damnum tuo creditori inde immineret.

3. Secundò dico ob iacturam grauem rerum superioris ordinis te excusatum esse à debitis siue ex delicto, siue ex contractu soluendis, nec enim cum iactura propriæ famæ alienas diuitias restituere teneris. Sicut ex communi docuit Caietan. 2. 2. q. 62. art. 3. & 6. Bannes ibi dub. ult. Nauarr. cap. 16. n. 44. & cap. 17. num. 57. Petr. Nauarr. plures referens lib. 2. par. 2. cap. 4. num. 264. Less. lib. 2. cap. 11. num. 86. Eman. Saa verbo restitutio num. 26 Paul. Laym. lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 12. num. 2. & alij passim. Ratio est. Restitutio quæ actus est iustitiæ commutatiuæ, cum æqualitatem respiciat, obligare nequit debitorem ut grauiorem iacturam in restituendo patiat, quam est commodum quod creditori esse restitutio accrescit. Non igitur tenetur cum iactura propriæ vitæ famam alterius, nec cum iactura famæ alienas diuitias restituere, siquidem respectu cuiuscunque vita excellentius bonum est quam fama; & famæ quam diuitiæ. Nam licet sæpe coningat vitam infimi hominis minoris æstimari quam famam hominis illustri, si secundum se, & in ordine ad rempublicam spectentur; at si comparent in ordine ad ipsas personas quantum est fama vel vita, pluris æstimanda est vita infimi hominis, quam fama cuiuscunque viri illustri. Maius enim bonum est huic homini infimo habere vitam, quam sit bonum illustri habere famam. Quod hoc exemplo illustrari potest. Abstulisti à Titio centum, cuius occasione in grauem necessitatem incidit. Tu vero si restituas quinquaginta tantum in extremam deuenies: licet enim centum que abstulisti pluris quam quinquaginta æstimentur, tamen ex comparatione ad personas non sunt eiusdem æstimationis, & bonitatis, siquidem vitæ bonum est tibi possidere quinquaginta, quam alteri possidere centum, cum possessione quinquaginta libereris ab extrema necessitate. Titius vero possessione centum libereretur tantum à graui. Sic in præsentibus licet fama huius hominis illustri superet infimi hominis vitam secundum se, & in ordine ad bonum reipublicæ, atamen si comparentur in ordine ad ipsasmet personas nunquam fama superatur à diuitiis, neque vita fama.

Hinc infer si ad restituendam famam creditoris exponenda sit fama debitoris, quæ longè pluris æstimator non esse obligatum illum exponere, sed interim excusari à restitutione facienda. Ut exprèsse docuit Ioan. Medin. *Cod. de restit. quest. 3. causa 4. §. his non obstantibus* Petr. Nauarr. pluribus relatis lib. 2. cap. 4. num. 268. & 296. & lib. 4. cap. 4. num. 37. Less. lib. 2. cap. 11. num. 86. & seqq. Eman. Saa verbo restit. num. 36 Paul. Laym. supra. Creditor namque inordinatè, & contra charitatem procederet. si debitorem cogere: cum graui longè iactura quam ipse patitur sibi restitutionem fieri. Idem est dicendum in restitutione bonorum fortunæ, si pro ea præstanda debeas ex

propriis plus infumete quam debitum valet, ut colligitur ex cap. si res 14. q. 6. & tradunt specialiter Nauarr. cap. 17. num. 57. Petr. Nauarr. lib. 2. cap. 4. n. 406. & lib. 4. cap. 4. n. 407. & seqq. Molin. tract. 2. dist. 754. Paul. Laym. lib. 3. sect. 6. tract. 2. cap. 12. num. 1.

Sed obieci: læsio corporis quæ ex se reparari non potest, in plurimum sententia pecunia est ex obligatione compensanda, ergo pecunia adquare potest bonum vitæ excellentissimum. Respondeo ex doctrina superiori posse dari æqualitatem, imò excessum inter res inferioris ordinis, & superioris, si inter se comparentur, non tamen per ordinem ad ipsamet personas, cuiuslibet enim melius, & vitius est brachium habere, quam alteri vitius est habere diuitias. Vnde esto obligetur diuitias exponere, ut brachium abscissum aliquomodo compenset, non obligatur grauiorem pati iacturam, quam alijs patitur. Secus è contra, si obligaretur brachium abscidendi, aut infamam sustinere, si pecuniam ablatam restitueret. Quod si vigeas, si infamatus, vel uenerato ex acceptione pecuniarum pro iniuria illata non accrescit tantum bonum, quantum erat illud quo prius fuit infamatus, vel ueneratio. Ergo non potest fieri compensatio horum damnorum per pecunias. Respondeo distinguendo consequens, non potest fieri compensatio quæ adquaret bono sublato secundum se nego, quæ adquaret bono sublato, si id bonum comparetur ad ipsamet personam, permittit consequens. Restitutio namque æqualitatem respicit inter rem, & rem, non tamen attendit, an hoc sit maioris æstimationis, & bonitatis moralis huic homini quam id quod ei redditur. Exemplo rem manifesto. Combussit Titio domum, quam ipse præ omnibus diuitijs æstimabat, si reddam quanti ipsa domus secundum se æstimatur, sufficienter satisfactio, tamen non reddam quanti ob eo æstimabatur, ipsique bonum erat. Deinde si grauius indigentem precium panis reddam, cum panem non habeam, debito satisfactio, tamen ipsi redditum non sit aquè vitæ, erat quoddam ab ipso fuit ablatum. Adde, compensatio honoris & vitæ per pecunias non est debitori iniuriola, siquidem non obligatur reddere amplius quam abstulit, & ex alia parte est nimis proficua creditori, & ad leuandum mororem aptissima. Debet ergo fieri. E contra se habet, si obligetur debitor exponere propriam famam, & vitam pro recuperatione pecuniarum, obligabitur enim grauius damnum pati, quam intulit.

Secundò obieci inde videri sequi qui statum acquisitum iniuste rapina nempè, vel furto non teneri nunquam ad restitutionem si quidem aliquam iacturam famæ debet pati in amissione illius status. Respondeo negando sequelam. Nam vel statum habet in opinione hominum rectè æquatum, vel non. Si hoc secundum dicas nullum est inconueniens quod ad restituendum, amissionemque illius status obligetur, cum inde peris bonum nomen obtinebit, & malum deperdet, usque salus prouidus reputabitur. Si dicas primum, non inde excusandus est. Nam ex distributione pecuniarum in pios vsus, non inferitur ex restitutione, ex obligatione, ex delicto fieri, sed potius creditur ex pietate præstari. Quod si alicui personæ determinate restitutio facienda est, id per interpositam personam præstari potest, quin vulgus intelligat restitutionem esse factam. Quod verò inde aliqua status diminutio succedat sustinenda est, & ipse qui iniuste possidebat. Adde si ex simultanea restitutione timeretur probabiliter homines credituros inique statum esse acquisitum, cum tamen apud omnes bene audiat, paulatim & per partes consulit Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 4. num. 37. restitutionem faciendam esse.

Tertiò dico equalis iactura in debitor, imò grauior aliquantulum quam damnum illatum, à restitutione facienda non excusat. v.g. debes centum, ad quorum restitutionem tibi est necessarium exponere ex proprijs quinquaginta; si debitum est ex delicto non deobligaris. Infamasti proximum, teneris cum æquissimo grauiori tuæ famæ iactura satisfacere. Est creditor tuo in quo testimonio morte plectendus, teneris vitam exponere, ut illum à morte liberet. Sic ex communi docet Medin. *Cod. de restit. q. 3. causa 4. in solut. 4. argum.* Sotus lib. 4. q. 97. art. 4. Nauarr. cap. 17. n. 63. Bannes 2. 2. q. 62. art. 8. dub. 3. Petr. Nauarr. lib. 2. cap. 4. n. 263. Eman. Saa. verbo restit. n. 21. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 12. num. 2. Etenim in pari causa melior est conditio innocentis, quam nocentis. Ergo cum necessarium est, ut læsus, aut lædens patiatur damnum, æquum est nocentem pati & innocentem liberari.

Notanter dixi, si tuo iniquo testimonio, ut tacite indicarem ob iniustam reuelationem veri criminis te non esse obligatum vitam exponere, ut delinquentem liberet, sed solum quando falsum crimen imposuisti. Vt aduertunt Less. Eman. Saa, & Petr. de Nauarr. supra. Nam cum crimen verum propalasti non es causa mortis tui proximi, sed conditio, & causa applicans iudicem ad sententiam. Vnde formaliter non es habendus tanquam causa iniusta mortis, sed tanquam causa iniusta tenentis iniuste. Sententia nãque (ut suppono) iusta est, siquidem delictum commisit, ob cuius causam mori: plectitur. Secus vero te res habet, si falsum crimen alicui imponeres ob cuius causam mori. vel alia pœna corporali plectendus esses: nam eo casu non loquimur es causa

causa sententia, sed etiam mortis, nam mors non illi iuste infligitur, siquidem culpam non committit, neque sententia in re est iusta, sed procedit ex falsa presumptione, idcirco tenetur infamator cum periculo suae vitae innocentem defendere.

§. IV.

An prae-textu lucri acquirendi excusari possit debitor à restitutione praestanda?

- 1 Creditori solvendum est debitum, si ex dilacione graue damnum accipit, esto debitori lucrum cesset.
- 2 Quinimo solvendum est esto leue damnum patiarur.
- 3 Proponitur obiectio, & satisfi.
- 4 Vt pluribus creditoribus ferret satis, possit vnus solutionem differre.

Non est dubium creditoris esse debita solvenda, quando ex dilacione graue damnum accipit, tamen debitor ex retentione lucrum abundans speraret, paratūque esset lucrum cessans, aut damnum suo creditoris emergens satisfacere; creditor namque obligatus non est graue damnum pati, vt debitor commodum reportet, potest enim sibi magis prodeire.

Quare dubium solum esse potest, cum lucrum abundans speraret debitor, creditor vero nullum, vel leue damnum ex dilacione pateretur, an inquam eo cuncto possit debitor abstinere à debitorum solutione? Negat & merito communis sententia Caietan. verbo restituere. cap. 6. Ioann. Med. de restit. q. 5. vers. dixi notari. et Nauar. cap. 17. n. 59. Nauar. lib. 4. cap. 4. n. 43. Less. lib. 2. cap. 16. num. 24. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 3. cap. 12. n. 2. & alij apud ipsos. Ratio est quia creditor non tenetur consentire in hac debitorum retentione, siquidem ex restitutione non cogitur debitor aliquod damnum pati in propriis, sed in alienis eorum interuentu lucrands.

Dices: potestas lucrandi, & spes lucri futuri etiam alienae pecuniae interuentu, pretio esse aestimabile, & aliquid vltra debitum computari ergo debet inter bona propria ipsius debitoris: ergo si cogitur debitor soluere debitum, & spem, potestatemque lucrandi perdere, cogitur de bonis propriis grauem iacturam pati, ergo potest solutionem differre. Confitemur lucrum cessans computatur inter damna alicuius prouenientia, ergo si ex eo quod damnum debitori emergat in bonis propriis potest solutionem differre, poterit etiam ex eo quod lucrum illi cesset siquidem cessatio lucri non solum est ablatio, & alienatio debiti alieni, sed etiam amissio alicuius interese proprii.

Propter hoc argumentum alicui videri posset non improbabile posse debitorem differre solutionem debiti prae-textu lucrandi, praecipue cum dilatio creditoris dampnosa non sit. Sed nullatenus sustinendum est simile placitum, neque enim à communi secura, & certa doctorum sententia recedi facile debet. Quapropter respondeo potestatem, & spem lucri futuri pretio esse aestimabilem, computandumque inter bona debitoris, si in suis bonis propriis, & non debitis fundetur, secus si alienis nitatur. Nam quando spes lucri alienis nititur, sicut non potest alienum detinere, ita neque eam lucri spem, inuitè enim eam spem retinere reuincens rem cui annectitur. Spes namque lucri propria est debitoris ea parte, qua suae intelligentiae, & industriae nititur, at ea parte quae materiae negotiorum subministranda nititur aliena est, & cum materiae reneatur reddere consequenter tenetur perdere spem quae ipsi nitetur. Ex quo inferitur nihil debitorem ex bonis propriis deperdere. Alias si ob hanc spem, & potestatem lucranda possit debitum detineri ferè nullus esset qui à restituendi obligatione non excusaretur.

Fateor tamen cum Adriano in 4. vbi de restit. dub. 16. Nauar. d. cap. 4. n. 43. Less. lib. 2. c. 16. n. 24. Paul. Layman. lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 1. n. 2. vers. requiritur. Si plures essent creditores, & dilacione solutionis vni praestanda possit debitor lucrum acquirere quo omnibus satisfacere, aliis non satisfacturus, posse hae occasione aliquantulum solutionem differre. Quia lex charitatis obligat alienam iacturam impedire, eum abique graui incommodo proprio fieri potest. Tenetur ergo priuilegiatus creditor in dilacione solutionis consentire, ne alij debitores debitis priuentur.

§. V.

An excommunicatio creditoris debitorem excuset à debiti solutione?

- 1 Debitor ob sui excommunicationem non excusatur.
- 2 Ob excommunicationem creditoris aliqui eum excusant.
- 3 Verus est non excusari.
- 4 Est satis opposito fundamento.

Constat apud omnes debitorem excommunicatum excusari non posse à debitis soluendis, aliis ex sua malicia, & iniquitate commodum reportare in damnum creditorum, quod Ferd. de Castro. de iust. & iur.

Innocent. III. vitare intendens in cap. si verò de sentent. excommunicat. inquit. Cum enim à vobis receperint quantitate neque ad eam possint restituendam iudici, aut etiam coartari, si aliter fieret, videremini vos damnum ex sententia, ipsi vero primum ex contumacia reportare, cum ad hoc debitum soluendum ipsi vobis maneant obligati, & ab excommunicatis exigi possit. & recipi quod debetur, & in cap. intelleximus de iudiciis. canetur pess. excommunicatum in iudicio conueniri seque per interpresiam personam deservere. Ergo à fortiori poterit extra iudicium pro debito soluendo.

De excommunicatione creditoris est nonnulla difficultas, an excuset debitorem à debitis ei soluendis. Excusare affirmant Glossa in cap. Nos sanctorum, verbo scripti sunt 15. q. 6. & in cap. finali de haereticis. Adrian. q. 3. de clauis. §. si potas. Bultus cap. decernimus de sentent. excommunicat. Panormit. & alij relati à Couaruu. reg. peccatum 1. p. numer. 8. Ducuntur ex can. sacerdotes 2. q. 8. & can. nos sanctorum 15. quasi. 6. vbi eximuntur Sacerdotes, & vasalli à debito fidelitatis debita Principi & Episcopo excommunicato. Secundo ex cap. quod in dubiis 30. de sentent. excommunicat. vbi dicitur non esse licitum communicare cum excommunicatis, nisi ea persona excepta in cap. quoniam multos 11. quasi. 3. sub quibus debitores non videntur comprehensi. Tertio excommunicatus nequit esse actor in iudicio, & consequenter nequit debitum exigere. Quod si exigat excipi à debitore poterit cap. pia de except. in 6. Ergo nec debitor tenetur illi debitum soluere, aliis non liceret illum repellere. Quarto licitum est malis, & iniquis aliquantulum vexare, vt à malo desistant. Sicut colligitur ex his quae traduntur 21. q. 6. Ergo licet debitorem excommunicatum vexare priuando debitorum solutione, vt hac via ab excommunicatione exeat.

Nihilominus certa sententia est ob creditoris excommunicationem non posse debitorem à debitis soluendis excusari, vt ex communi docuit Syluest. excommunicatione 4. num. 21. Ioann. Medina de restit. q. 3. causa 9. Couarr. plurimos referens in reg. peccatum 1. p. n. 8. Suarez de censur. disp. 15. sect. 8. Petr. Nauar. de restit. lib. 4. cap. 4. n. 71. Stephan. Dauila de censur. 2. p. cap. 16. disp. 11. dub. 4. in conclus. Less. lib. 2. cap. 16. n. 79. & alij. Mouet quia excommunicatus non priuatur per excommunicationem suis bonis, ergo potest illa exigere. Ergo non est vnde debitor excusetur. Quod si dicas excusari, quia per excommunicationem priuatur communicatione fidelium, & consequenter suorum debitorum, petitione obstat, quia non priuatur communicatione sibi necessaria, sed tantum voluntaria, & libera, alias priuaretur petendo consilium, quaerendo victum, & vestitum emendo quae sibi, suisque necessaria sunt. Vnde in cap. quoniam multos 11. q. 3. dicitur cum excommunicatis necessitate urgente communicare. Idem habetur in cap. inter alia de sentent. excommunicat. & in §. fin. dicta q. 3. dicitur si quid excommunicatis non in sustentationem superbiae, sed humanitatis causa dare aliquis voluerit, non prohibemus. Ergo à fortiori non prohibetur dari debitum ex iustitia.

Neque obstant Textus in oppositum adducti. Ad primum dico canones illos eximere clericos, & vasallos à debito fidelitatis, & obedientiae principi & Episcopo excommunicato, quia princeps, & Episcopus nominatim excommunicati priuatur iurisdictione, vel saltem vsu illius. Ad creditor excommunicatus non priuatur iure exigendi debitum extra forensis iudicium. Non igitur excusari debitor potest. Ad secundum dico debitores excipi in cap. quoniam multos, siquidem ibi excipiuntur qui urgente necessitate communicant, siue necessitas se teneat ex parte excommunicati, siue ex parte aliorum qui cum excommunicato communicare debent. Ad tertium dico non inferri ex eo quod excommunicatus repellatur à iudicio vt sit actor, repelli ab eo munere extra iudicium. Siquidem in iudicio ob illius honorem, & decorem arectur quod non procedit in petitione amabili extra iudicium. Adde in Hispania excommunicatum in faculari iudicio, ad exigendum debitum admitti, neque ob inde repellitur testatur Couarr. lib. 2. variat. cap. 39. n. 5. Stephan. Dauila 2. p. cap. 6. disp. 11. dub. 4. disp. 8. dub. 1. in fine.

§. VI.

An solutio debiti cessata in damnum creditoris, vel alterius personae aut communitatis excuset debitorem?

- 1 Si solutio debiti damnum contra iustitiam cedat differre tenetur solutionem.
- 2 Intelligendum est, nisi id prestare potes absque graui tuo incommodo.
- 3 Si damnum sit aduersus aliam virtutem potes differre, nisi agere ferat creditor.

Damnum quod ex solutione euenire potest in duplici est differentia vel contra iustitiam, vel contra aliam virtutem. Si damnum quod times ex solutione, euenturum sit con-